

Cauza C-346/23**Rezumatul cererii de decizie preliminară întocmit în temeiul articolului 98 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții de Justiție****Data depunerii:**

1 iunie 2023

Instanța de trimitere:

Tribunal Supremo (Spania)

Data deciziei de trimitere:

17 mai 2023

Pârâtă-recurentă:

Banco Santander S. A., succesoarea Banco Banif S. A.

Reclamantă -intimată

Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales - Auge -, în numele membrilor săi, Andrea și Alberto

Obiectul procedurii principale

„Libertatea de stabilire – Libera prestare a serviciilor – Piețe de instrumente financiare – Directiva 2004/39/CE – Dreptul de a formula o cale de atac – Calitatea procesuală activă a asociațiilor de consumatori – Operațiuni care nu pot fi considerate de uz sau de consum comun, obișnuit și generalizat”

Cale extraordinară de atac pentru încălcarea procedurii și recurs declarat la Tribunal Supremo (Curtea Supremă) împotriva unei hotărâri pronunțate de Audiencia Provincial de Granada (Curtea Provincială din Granada) prin care s-a respins apelul introdus de Banco Banif, S.A. (în prezent, Banco Santander, S.A.) împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță prin care au fost admise în parte acțiunile formulate de Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales Auge (denumită în continuare „Auge”), în numele membrilor săi, domnul Alberto și doamna Andrea, în cadrul unui litigiu având ca obiect constatarea nulității ca urmare a unui viciu de consimțământ intervenit la încheierea mai multor contracte de achiziție a unor instrumente financiare

Obiectul și temeiul juridic al cererii de decizie preliminară

„Cerere de decizie preliminară – articolul 267 TFUE”

Întrebare preliminară

„Având în vedere că asociațiile de consumatori au calitate procesuală activă pentru a reprezenta în instanță investitorii/consumatorii care invocă o neexecutare a obligațiilor de către o societate de servicii de investiții financiare cu ocazia comercializării unor instrumente financiare complexe, această calitate procesuală poate fi restrânsă în mod excepțional de instanțele naționale atunci când, într-o acțiune formulată individual, sunt implicați investitori cu o capacitate financiară foarte mare care efectuează operațiuni ce nu pot fi considerate de uz obișnuit și generalizat și care introduc acțiuni prin intermediul unei asociații de consumatori pentru a putea beneficia de o eventuală scutire de la plata cheltuielilor de judecată în cadrul unei proceduri judiciare cu o valoare ridicată, evitând plata unor taxe judiciare de timbru și a cheltuielilor efectuate de partea adversă în cazul unor cereri nefondate sau chiar abuzive?”

Dispoziții de drept al Uniunii invocate

Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare (MiFID I): articolul 52 alineatul (2) (Dreptul la o cale de atac)

Hotărârea Curții din 2 aprilie 2020, Reliantco Investments și Reliantco Investments Limassol Sucursala București, cauza C-500/18, EU:C:2020:264.

Hotărârea Curții din 20 septembrie 2018, EOS KSI Slovensko, C-448/17, EU:C:2018:745, punctele 35 și 36

Dispoziții naționale invocate

Articolul 8 alineatul 1 litera e) din Decretul legislativ regal 1/2007 din 16 noiembrie 2007 prin care se aprobă versiunea consolidată a Legii generale privind protecția consumatorilor și a utilizatorilor și alte legi complementare (denumită în continuare „TRLGDCU”), prevede că reprezentarea intereselor consumatorilor și ale utilizatorilor prin intermediul asociațiilor, al grupurilor, al federațiilor sau confederațiilor de consumatori și utilizatori înființate în mod legal constituie un drept fundamental al acestora.

Articolul 11 alineatul 1 din Codul spaniol de procedură civilă (LEC) prevede că, fără a aduce atingere calității procesuale individuale a părților prejudiciate, asociațiile de consumatori și de utilizatori legal constituite au calitatea procesuală pentru apărarea în justiție a drepturilor și intereselor membrilor lor și ale asociației, precum și a intereselor generale ale consumatorilor și utilizatorilor”.

În temeiul celei de a doua dispoziții adiționale din Legea 1/1996 din 10 ianuarie 1996 privind asistența judiciară gratuită, asociațiile de consumatori au dreptul la acces gratuit la justiție atunci când acțiunile introduse „sunt direct legate de produse sau servicii de uz sau consum comun, obișnuit și generalizat” .

În conformitate cu articolul 36 alineatul 2 din Legea 1/1996, acest lucru presupune că, în cazul în care asociația pierde litigiul, indiferent de valoarea obiectului său, nici aceasta și nici membrii individuali pe care asociația îi reprezintă în proces nu au obligația să plătească cheltuielile de judecată efectuate de partea adversă.

Decretul regal 1507/2000 din 1 septembrie 2000 care stabilește catalogul de produse sau servicii de uz comun, obișnuit și generalizat, include printre acestea serviciile bancare și financiare, în termeni generali [anexa I litera c) punctul 13].

Atât articolul 11 alineatul 2 din Legea organică privind puterea judecătorească, cât și articolul 247 alineatul 2 din Codul de procedură civilă prevăd, în termeni identici, că instanțele resping prin decizie motivată cererile, incidentele sau excepțiile care constituie în mod evident un abuz de drept sau care implică eludarea legii sau a procedurii.

Prezentare pe scurt a situației de fapt și a procedurii principale

- 1 În perioada mai 2007-martie 2009, domnul Alberto și doamna Andrea au lansat cinci ordine de cumpărare de instrumente financiare (cinci obligațiuni emise în special de KBC, Lehman Brothers, PNP Parisbas și Abbey) cu Banco Banif S.A. (în prezent, Banco Santander S.A.), pentru sume cuprinse între 150 000 și 300 000 de euro și pentru o sumă totală de 900 000 de euro.
- 2 Toate tranzacțiile au fost efectuate în conformitate cu Directiva 2004/39/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004 privind piețele instrumentelor financiare (MiFID I).
- 3 Asociación de Consumidores y Usuarios de Servicios Generales (denumită în continuare „Auge”), în numele membrilor săi, domnul Alberto și doamna Andrea, a formulat o acțiune împotriva băncii, solicitând constatarea nulității ca urmare a unui viciu de consimțământ privind contractele de cumpărare a instrumentelor financiare menționate anterior și rambursarea către investitori a sumei de 481 634,14 euro, precum și a comisioanelor, a cheltuielilor și a dobânzilor. Acțiunea respectivă a fost admisă în ceea ce privește ordinele de cumpărare din 2007 și 2008 și respinsă în ceea ce privește ordinul de cumpărare din 2010. În consecință, societatea de servicii de investiții financiare a fost obligată să ramburseze intimaților suma de 462 515,74 euro, precum și dobânzile legale acumulate începând de la data investițiilor anulate.
- 4 Apelul declarat de recurentă a fost respins de Audiencia Provincial de Granada (Curtea Provincială din Granada), care a menținut hotărârea primei instanțe, apreciind că recurenta nu a luat în considerare profilul investițional al clienților și

nu le-a furnizat informații precontractuale clare și complete cu privire la riscurile instrumentelor pe care le achiziționau.

- 5 Banca recurentă a introdus o cale extraordinară de atac pentru încălcarea procedurii și a declarat recurs împotriva hotărârii pronunțate de Audiencia Provincial (Curtea Provincială), care au fost declarate admisibile în principiu.

Argumentele esențiale ale părților din procedura principală

- 6 Recurenta susține că Auge nu are calitate procesuală activă pentru a introduce acțiuni în justiție în numele membrilor săi, deoarece instrumentele achiziționate nu sunt de uz comun și generalizat, ci, dimpotrivă, sunt instrumente financiare speculative cu o valoare economică ridicată, care depășesc produsele de consum comune.
- 7 Acesta adaugă că nu era necesar să se formuleze o cerere de decizie preliminară, deoarece calitatea procesuală a asociațiilor de consumatori este o chestiune de drept național, la care face trimitere dreptul UE.
- 8 Auge, în calitate de intimată, a susținut că, în opinia sa, era oportună cererea de decizie preliminară privind privarea unui consumator de instrumente financiare de calitate sa pe baza valorii ridicate și a complexității investițiilor sale și, prin urmare, de dreptul de a introduce o acțiune în justiție împotriva unei instituții bancare prin intermediul unei asociații de consumatori.

Prezentare pe scurt a motivelor trimiterii preliminare

- 9 Tribunal Supremo (Curtea Supremă) subliniază că ceea ce se contestă și este important să se determine în cadrul acestor căi de atac este calitatea procesuală activă a asociației Auge pentru a se prezenta în instanță în numele investitorilor menționați în acțiune – care sunt membrii săi –, introducând acțiuni referitoare la respectarea obligațiilor de consiliere ale societăților de servicii de investiții financiare în temeiul reglementării MiFID I.
- 10 În general, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a acceptat că asociațiile de consumatori au calitate procesuală activă pentru a-și apăra membrii în cadrul unor acțiuni introduse în temeiul reglementării MiFID I, inclusiv în litigiile în care Auge a fost parte.
- 11 Totuși, în două hotărâri specifice, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a constatat că Auge, în calitate de asociație de consumatori, nu avea calitate procesuală activă pentru a apăra interesele individuale ale consumatorilor în ceea ce privește investițiile în produse financiare speculative cu valoare economică ridicată, deoarece a considerat că acestea nu erau produse sau servicii destinate consumatorilor ca atare, având în vedere că nu sunt de uz comun, obișnuit și generalizat și că, în dreptul spaniol, calitatea procesuală a asociațiilor de

consumatori și de utilizatori este legată de apărarea drepturilor lor atunci când acestea au o legătură directă cu bunuri sau servicii de uz sau de consum comun, obișnuit și generalizat.

- 12 În hotărârile respective, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) a motivat că există servicii financiare care, prin natura și circumstanțele lor – având în vedere sumele ridicate și natura lor speculativă – reprezintă mai mult decât niște „servicii de uz comun, obișnuit și generalizat”. Acest lucru nu înseamnă că investitorii afectați nu pot introduce acțiuni în justiție în nume propriu pentru a-și apăra drepturile, ci că nu se justifică ca aceștia să procedeze astfel prin intermediul unei asociații de consumatori pentru a evita plata taxelor judiciare de timbru necesare pentru introducerea acțiunilor și pentru a evita riscurile care decurg dintr-o eventuală obligare la plata cheltuielilor de judecată realizate în fața instanțelor de fond și în recurs.
- 13 Scopul acestei jurisprudențe este de a evita utilizarea frauduloasă sau abuzivă a calității procesuale speciale a asociațiilor de consumatori în litigii în care calitatea de consumator este diluată, luând în considerare caracteristicile și valoarea litigiului, pentru a profita de dreptul la ajutor public judiciar pe care legea îl recunoaște în favoarea asociațiilor respective atunci când introduc acțiuni în justiție pentru apărarea intereselor membrilor lor.
- 14 Tribunal Supremo (Curtea Supremă) nu are cunoștință de vreo hotărâre a Curții pronunțată în mod expres cu privire la competențele instanțelor naționale de a aprecia calitatea procesuală a asociațiilor de consumatori și de utilizatori pentru a-și exercita drepturile întemeiate pe reglementarea MiFID I.
- 15 În sfârșit, Tribunal Supremo (Curtea Supremă) nu a contestat niciodată calitatea de consumatori a investitorilor care au scop lucrativ și care acționează într-un domeniu ce nu are legătură cu o activitate comercială sau profesională, chiar dacă investițiile lor au fost complexe sau cu o valoare ridicată, ci a pus în discuție calitatea procesuală a unei astfel de asociații doar în anumite cazuri concrete în care a considerat că, având în vedere circumstanțele lor, ar putea exista o fraudă procedurală constând în evitarea plății taxelor judiciare de timbru și a consecințelor obligării la plata cheltuielilor de judecată prin faptul că nu au introdus acțiuni în justiție în nume propriu, ci prin intermediul unei asociații de consumatori, toate acestea atât în detrimentul părții adverse, cât și al bugetului statului.
- 16 Prin urmare, este necesar să se solicite Curții să stabilească, având în vedere anumite circumstanțe, chiar dacă mărimea unei investiții sau complexitatea sa nu privează investitorul de calitatea sa de consumator, dacă calitatea procesuală activă a unei asociații de consumatori pentru a-i reprezenta pe aceștia din urmă poate fi restrânsă la cazurile în care se constată o eventuală fraudă procedurală constând în evitarea plății taxelor judiciare de timbru și a consecințelor obligării la plata cheltuielilor de judecată prin faptul că nu se introduc acțiuni în justiție în nume propriu, ci prin intermediul unei asociații de consumatori.